

Archeologienota: Het archeologisch vooronderzoek aan de Grensstraat te Zemst

**Vanessa Vander Ginst
Laurane Dupont**

**Tienen, 2017
Studiebureau Archeologie bvba**

Archeologienota: Het archeologisch vooronderzoek aan de Grensstraat te Zemst

**Vanessa Vander Ginst
Laurane Dupont**

**Tienen, 2017
Studiebureau Archeologie bvba**

Colofon

Archeologienota: Het archeologisch vooronderzoek aan de Grensstraat te Zemst

Initiatiefnemer:

Projectleiding: Vanessa Vander Ginst

Erkend archeoloog: Vanessa Vander Ginst

Auteurs: Vanessa Vander Ginst & Laurane Dupont

Foto's en tekeningen: Studiebureau Archeologie bvba (tenzij anders vermeld)

Op alle teksten, foto's en tekeningen geldt een auteursrecht. Zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van Studiebureau Archeologie bvba mag niets uit deze uitgave worden vermenigvuldigd, bewerkt en/of openbaar gemaakt, hetzij door middel van webpublicatie, druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook.

Studiebureau Archeologie bvba
Bietenweg 20
3300 Tienen
www.studiebureau-archeologie.be
info@studiebureau-archeologie.be
tel: 0474/58.77.85
fax: 016/77.05.41

©2017, Studiebureau Archeologie bvba

Inhoudstafel

Inhoudstafel

Hoofdstuk 1	Bureauonderzoek	p. 3
1.1	Beschrijvend gedeelte	p. 3
1.1.1	Administratieve gegevens	p. 3
1.1.2	Archeologische voorkennis	p. 5
1.1.3	Onderzoeksopdracht	p. 5
	Vraagstelling	p. 6
	Randvoorwaarden	p. 6
	Beschrijving geplande werken	p. 6
	<i>Huidige situatie</i>	p. 6
	<i>Geplande werken</i>	p. 8
1.1.4	Werkwijze en motivering bronselectie	p. 10
1.2	Assessmentrapport	p. 11
1.2.1	Landschappelijke ligging van het projectgebied	p. 11
1.2.2	Historische beschrijving van het projectgebied	p. 16
1.2.3	Archeologisch kader van het projectgebied	p. 22
1.2.4	Datering en interpretatie van het onderzochte gebied	p. 25
1.2.5	Synthese en beantwoording onderzoeksvragen	p. 25
1.2.6	Samenvatting gespecialiseerd publiek	p. 26
1.2.7	Samenvatting niet-gespecialiseerd publiek	p. 26
Hoofdstuk 2	Programma van maatregelen	p. 27
2.1	Administratieve gegevens	p. 27
2.2	Gemotiveerd advies	p. 28
2.3	Programma van maatregelen voor uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem	p. 29
2.3.1	Vraagstelling en onderzoeksdoelen	p. 29
2.3.2	Onderzoeksmethode	p. 30
2.3.3	Onderzoekstechnieken	p. 32
2.3.4	Voorziene afwijking ten aanzien van de Code van Goede Praktijk	p. 35
Bibliografie		p. 36

Hoofdstuk 1 Bureauonderzoek

1.1 Beschrijvend gedeelte

1.1.1 Administratieve gegevens

Projectcode:

2017A397

Aanleiding:

De opgemaakte archeologienota kadert in een geplande verkavelingsvergunningsaanvraag. De nota werd opgemaakt voor een geplande verkavelingsvergunningsaanvraag in een projectgebied dat buiten de vastgestelde archeologische zones ligt en met een oppervlakte van 12800 m². Daarmee valt de vergunningsaanvraag binnen de aanvragen waarbij de totale oppervlakte van de kadastrale percelen 3000 m² of meer bedraagt (Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014 en de Code van Goede Praktijk).

Erkend archeoloog:

Vanessa Vander Ginst (OE/ERK/Archeoloog/2015/00030)
Studiebureau Archeologie bvba (OE/ERK/Archeoloog/2015/00002)

Locatie:

Zemst, Hofstade, Grensstraat (fig. 1.1, 1.2 en 1.3)
Bounding box: punt 1: x= 158445, y= 188513
punt 2: x= 158602, y= 188685
Zemst, Afd. 2, Sectie A, percelen 2E (partim), 10W3 (partim) en 11 (partim)

Periode uitvoering:

18-01-2017-22-01-2017

Relevante termen:

Bureauonderzoek, Zandstreek, buitengebied

Verstoorde zones:

Geen

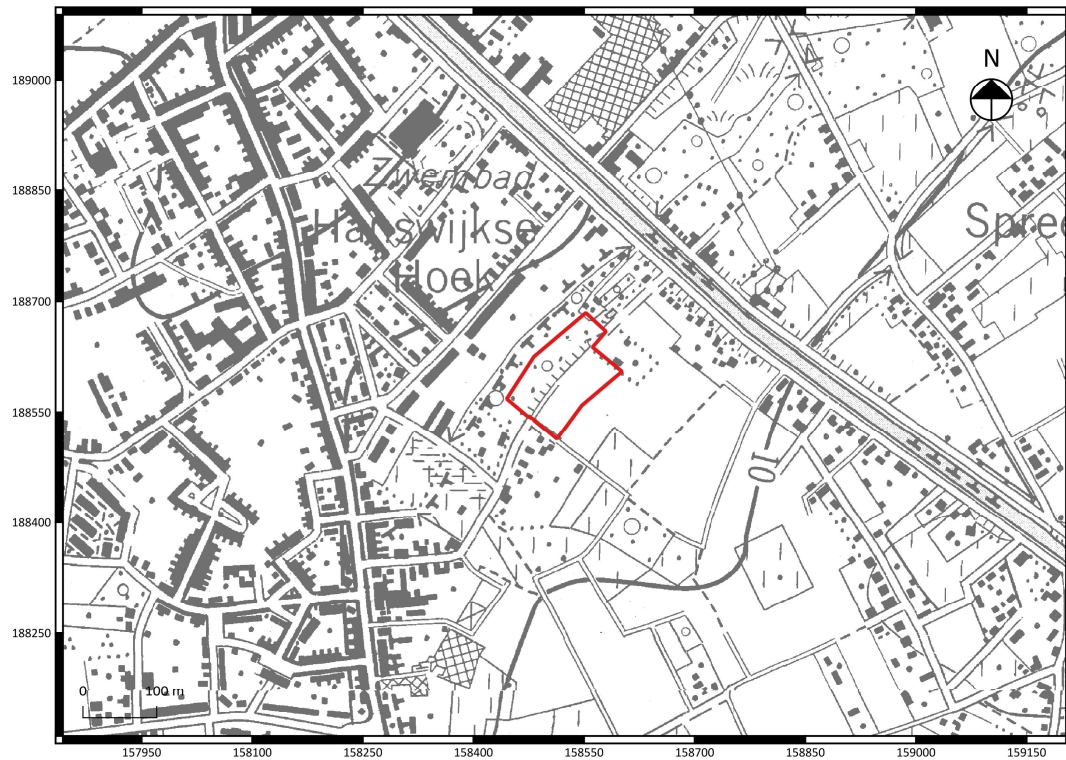

Fig. 1.1: Uittreksel van de topografische kaart met situering van het projectgebied (©Databank Ondergrond Vlaanderen).

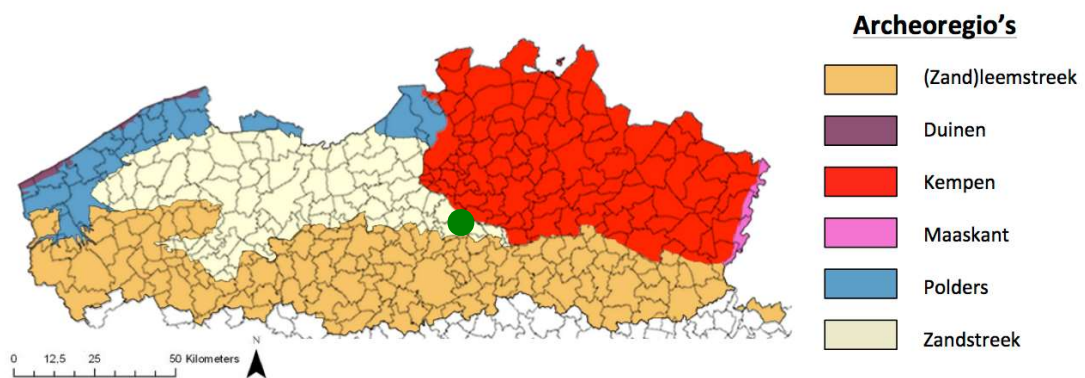

Fig. 1.2: Situering van het projectgebied binnen de verschillende Vlaamse archeoregio's¹.

¹ <https://onderzoeksbalans.onroerendergoed.be/onderzoeksbalans/archeologie>

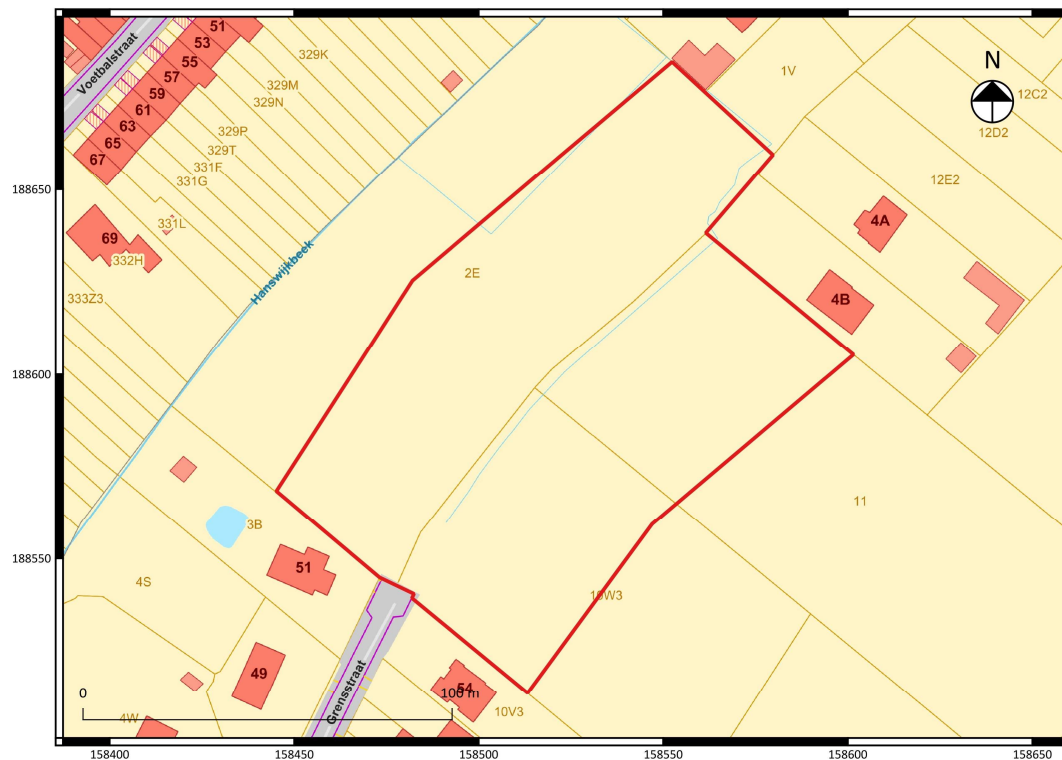

Fig. 1.3: Uittreksel van het kadastrale plan met situering van het projectgebied (©CADGIS).

1.1.2 Archeologische voorkennis

Niet van toepassing.

1.1.3 Onderzoeksopdracht

Het archeologisch vooronderzoek beoogt vast te stellen of er een archeologische site aanwezig is op een terrein, wat de karakteristieken en de bewaringstoestand van deze site zijn, wat haar relatie is met het landschap, welke waarde ze heeft, en hoe ermee moet omgegaan worden in het kader van bodemingrepen.

De Code Goede Praktijk draagt een aantal mogelijke onderzoeksfasen aan, opgedeeld in prospectie zonder ingreep in de bodem² (te weten de bureaustudie, landschappelijk bodemonderzoek, geofysisch onderzoek en veldkartering) en prospectie met ingreep in de bodem³ (het verkennend archeologisch booronderzoek, waaronder archeologisch booronderzoek, proefsleuven en proefputten en proefputten in functie van steentijd artefactensites). Na voltooiing van elke fase in het vooronderzoek wordt afgewogen of verder vooronderzoek noodzakelijk is en wat de aard van dat vooronderzoek is. Na iedere fase in het vooronderzoek volgt verder vooronderzoek, zonder ingreep

² Zie de Code van Goede Praktijk hoofdstuk 7 paragraaf 7.1 t/m 7.5.

³ Zie de Code van Goede Praktijk hoofdstuk 8 paragraaf 8.1 t/m 8.7.

in de bodem of met ingreep in de bodem, indien op basis van de reeds uitgevoerde fase(s) van het vooronderzoek onvoldoende informatie gegenereerd is om:

- de hoogstwaarschijnlijke afwezigheid van een archeologische site afdoende te staven.
- een gemotiveerde uitspraak te doen over het al dan niet moeten nemen van maatregelen.
- een plan van aanpak voor een archeologische opgraving op te maken.
- een plan van aanpak voor een behoud *in situ* op te maken.

De keuze van de methode voor verder vooronderzoek wordt gebaseerd op de volgende vier criteria, aangezien het doel van een archeologisch vooronderzoek immers is om met een minimum aan destructie van het archeologisch erfgoed bovenstaande informatie te kunnen leveren:

- Is het *mogelijk* deze methode toe te passen op dit terrein?
- Is het *nuttig* deze methode toe te passen op dit terrein?
- Is het overdreven *schadelijk* voor het bodemarchief deze methode toe te passen op dit terrein?
- Is het *noodzakelijk* deze methode toe te passen op dit terrein (kosten-batenanalyse)?

Vraagstelling:

- Kan de hoogstwaarschijnlijke afwezigheid van een archeologische site afdoende gestaafd worden?
- Zijn er archeologisch relevante sites aanwezig?
- Wat is het wetenschappelijk potentieel van de aanwezige sites?
- Moeten er bijkomende maatregelen genomen omwille van eventuele aanwezige sites?
- Maak een plan van aanpak op voor een eventueel vervolgonderzoek.
- Kunnen maatregelen voorgesteld worden voor een eventueel behoud *in situ* van een aanwezige archeologische site? Hoe kunnen deze maatregelen afgedwongen en gecontroleerd worden?

Randvoorwaarden:

N.v.t.

Beschrijving geplande werken:

Voor een correcte inschatting van de verstoring van de bodem wordt een gedetailleerde beschrijving van de geplande bodemingrepen door de initiatiefnemer opgesteld, geïllustreerd met (de meest recente) bouwplannen⁴ voor zover deze reeds zijn opgemaakt.

Huidige situatie:

Het projectgebied beslaat een totale oppervlakte van 12800 m² en is momenteel deels bebost en deels bedekt met akker en grasland (fig. 1.4 en 1.5).

⁴ Alle bouwplannen en informatie werden ter beschikking gesteld door de initiatiefnemer.

Fig. 1.4: Toestand terrein

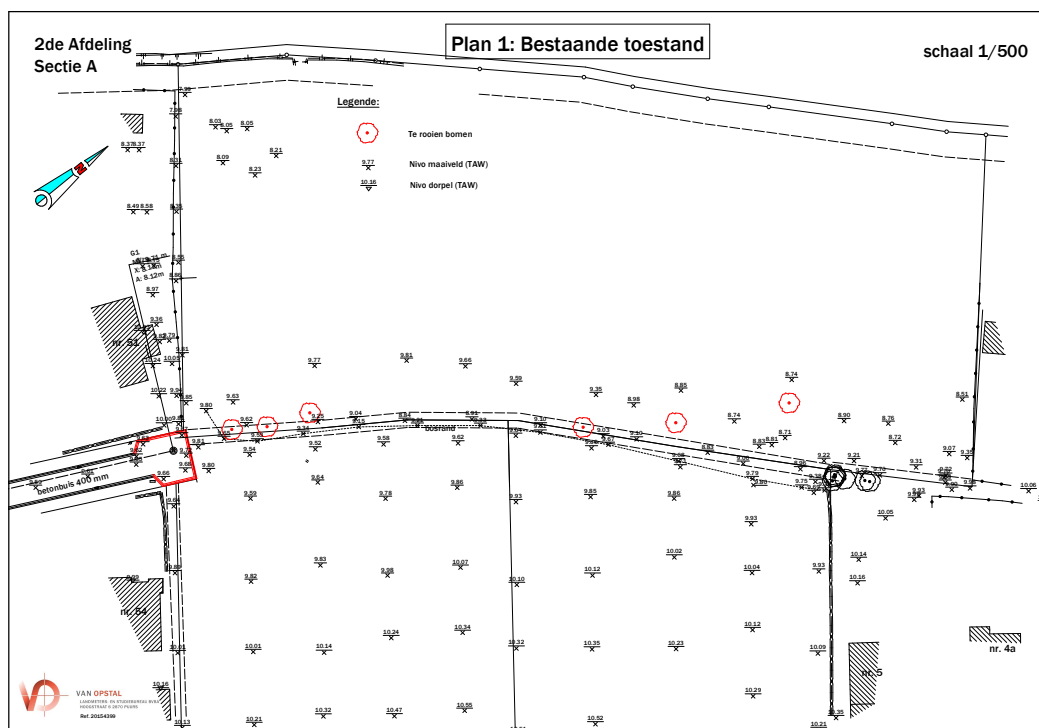

Fig. 1.5: Inplantingsplan van de bestaande toestand

De initiatiefnemer plant een verkaveling van een deel van de bestaande percelen A2E, A10W3 en A11 zoals werd afgebeeld op fig. 1.6. Het voorlopig ontwerp voorziet 19 kavels voor de inplanting van 19 woningen met tuinzone en voortuinzone (fig. 1.7). De individuele percelen hebben een oppervlakte die schommelt tussen de 3 a en 35 ca en 8 a en 71 ca. De verstoringsdiepte van de woningen is niet gekend, maar in regel wordt de vorstvrije funderingsdiepte van woonhuizen vastgelegd op 80 cm onder het maaiveld. De huizen kunnen overigens worden onderkelderde. De blauwe zone op fig. 1.7 betreft de beekvallei en wordt niet inbegrepen in het verkavelingsplan (fig. 1.8).

The map displays a residential area with a central green-shaded 'Projectgebied' (development area) outlined in red. The area is bounded by streets including Schuttersstraat, Voerbijstraat, Hanswijkbeek, and Grootstraat. Various plot numbers are visible, such as 21, 25, 29, 30, 32, 50, 56, 60-64, 45, 51, 55, 61, 67, 69, 73, 77, 81, 85, 89, 93, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 4A, 4B, 11, 51, 49, 54, 50, 52, 48, 46, 44, 42, 43, and 10W3. A legend in the bottom right corner identifies the red outline as the 'Projectgebied'. A scale bar indicates 0 to 100 meters, and a north arrow is present in the top right corner.

Fig. 1.6: Kadasterplan met aanduiding van de zone die in aanmerking komt voor het verkavelingsplan

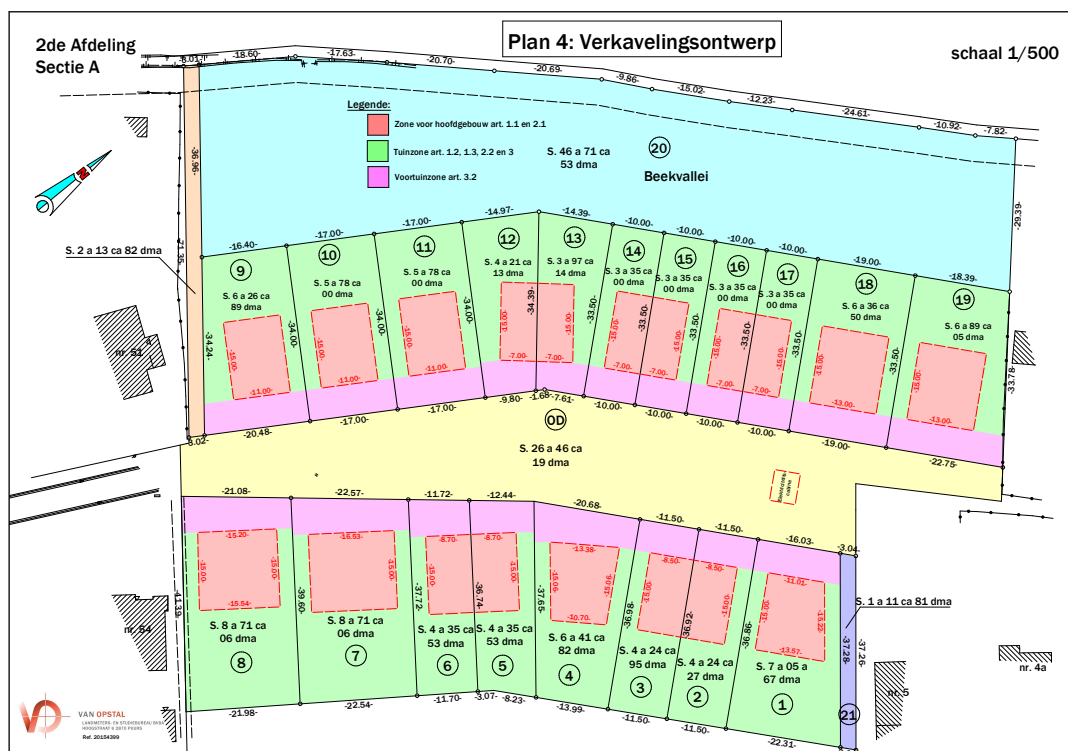

Fig. 1.7: Verkavelingsplan

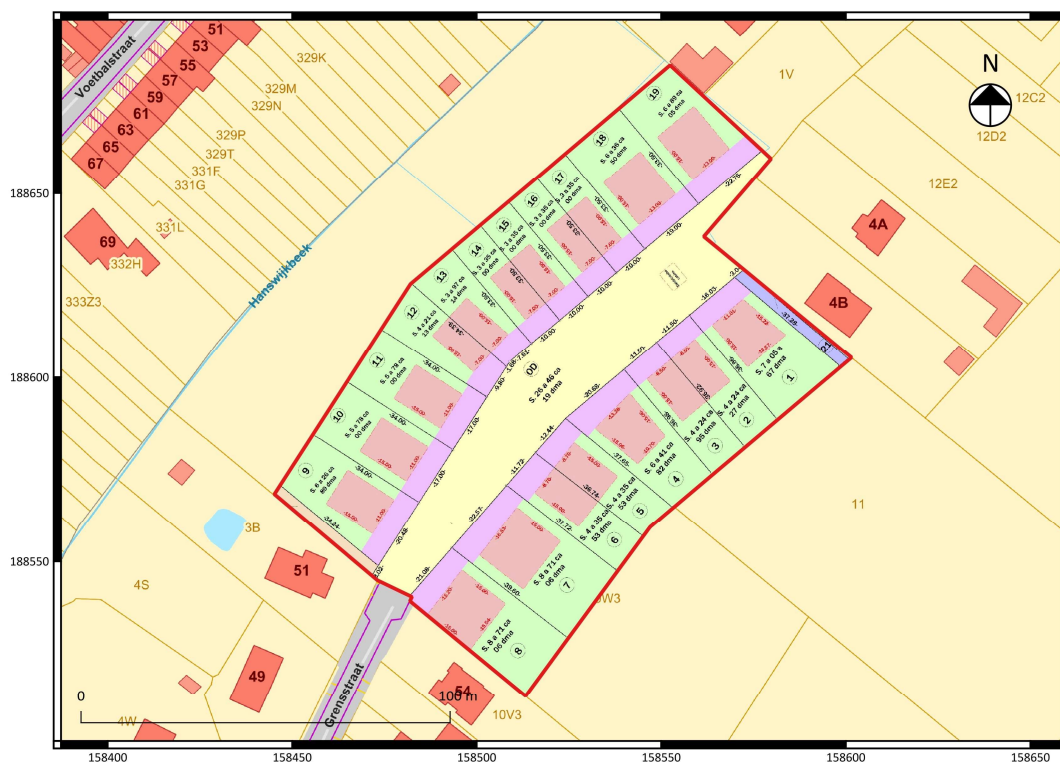

Fig. 1.8: Verkavelingsplan geprojecteerd op het kadaster

1.1.4 Werkwijze en motivatie bronselectie

Voor het bureauonderzoek zijn de aardkundige gegevens online onderzocht via www.dov.vlaanderen.be. Op basis van de onderzochte kaarten werd gepoogd een duidelijk beeld te verkrijgen van de landschappelijke en bodemkundige ligging van het projectgebied (conform de Code van Goede Praktijk art. 12.5.2.1 en art. 12.5.2.2). Hiervoor werd gebruik gemaakt van volgende kaarten:

- Bodemkaart
- Tertiair Geologische kaart
- Quartair Geologische Kaart
- Bodemerosiekaart
- Bodembedekkingskaart
- Digitaal Hoogtemodel (DHM II)

De geomorfologische kaart kon niet worden geraadpleegd omdat deze niet beschikbaar is voor het projectgebied.

Van het tot nog toe uitgevoerde historisch en heemkundig onderzoek is een stand van zaken opgemaakt met betrekking tot het onderzoeksgebied op basis van de beschikbare publicaties. Het historisch kaartmateriaal en luchtfoto's is gegeorefereerd geraadpleegd via het geoportaal van het agentschap Onroerend Erfgoed en bijkomend kaartmateriaal werd opgezocht via www.cartesius.be. Het gebruikte kaartmateriaal werd geselecteerd op basis van de nauwkeurigheid en de aanwezige geschiedkundige gegevens (conform de Code van Goede Praktijk art. 12.5.1.2). Volgende kaartmateriaal en luchtfoto's werden geraadpleegd:

- Ferrariskaart (1770-1777)
- Atlas der Buurtwegen (ca. 1840)
- Vandermaelenkaart (1846-1852)
- Kadasterkaart van Popp (1842-1879)
- Topografische kaarten (1996)
- Luchtfoto's (1971, 2000, 2012)

Het belangrijkste beschikbare historische kaartmateriaal werd geraadpleegd om de geschiedenis van het grondgebruik gedurende de laatste eeuwen zo goed mogelijk na te gaan. Deze informatie kan een impact hebben op de kwaliteit van het eventueel aanwezige bodemarchief en de bewaring ervan. Bijkomend archiefonderzoek is niet uitgevoerd omdat uit de analyse van het historisch kaartmateriaal geen grondgebruik naar voren komt dat dit noodzakelijk maakt. Het kaartmateriaal wijst op een zeer lage bewoningsdensiteit in het verleden. Een grondige studie van de beschikbare archivalische bronnen kan wel bijkomende informatie aandragen voor de middeleeuwse geschiedenis van het onderzoeksgebied, maar een dergelijk onderzoek is van een dusdanige omvang dat dit niet past binnen een archeologienota.

1.2 Assessmentrapport

1.2.1 Landschappelijke ligging van het projectgebied

Het projectgebied bevindt zich in Hofstade, deelgemeente van Zemst, aan de rand van de agglomeratie van Mechelen. Het terrein is gelegen aan het einde van de Grensstraat, op een hoogte van ca. 8-11 m TAW (fig. 1.9) en situeert zich op de overgangszone tussen de Zandstreek en de Zandleemstreek (fig. 1.2). De topografie van Mechelen en omgeving wordt gekenmerkt door een vlak reliëf, met een groot aantal waterlopen. Het onderzoeksgebied ligt op een laagplateau tussen de vallei van de Zenne en de vallei van de Barebeek⁵. Hydrografisch behoort het projectgebied tot het net van het Dijlebekken in het stroomgebied van de Schelde. Het terrein wordt omsloten door vertakkingen van de Hanswijkbeek waarvan één vertakking dwars door het projectgebied loopt en daar uitmondt. Een gedetailleerder zicht op het digitaal hoogtemodel (fig. 1.10; 1.11 en 1.12) geeft aan dat het terrein afhelt van het zuidwesten (11 m TAW) naar het noordoosten (8 m TAW), richting de Hanswijkbeek toe. De rivierbedding vormt een duidelijke dip in de terreinprofielen.

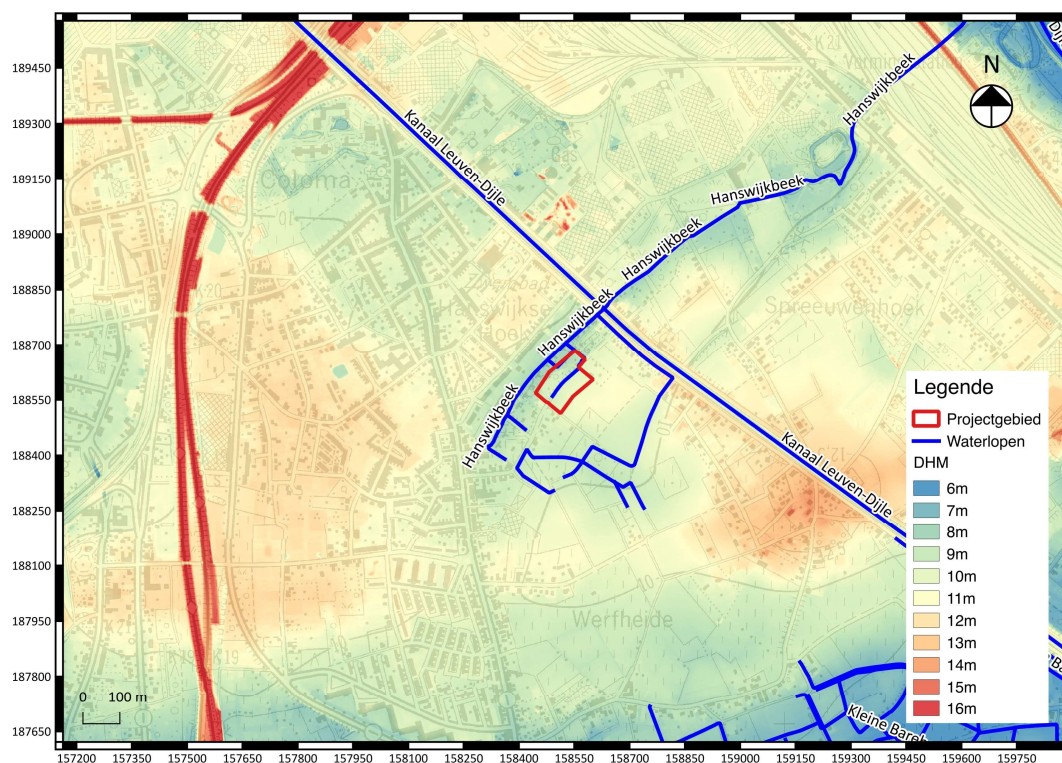

Fig. 1.9: DHMII (schaal 1/10.000) met aanduiding van het projectgebied (bron: Geopunt Vlaanderen).

⁵ Baeyens L. 1975: 12.

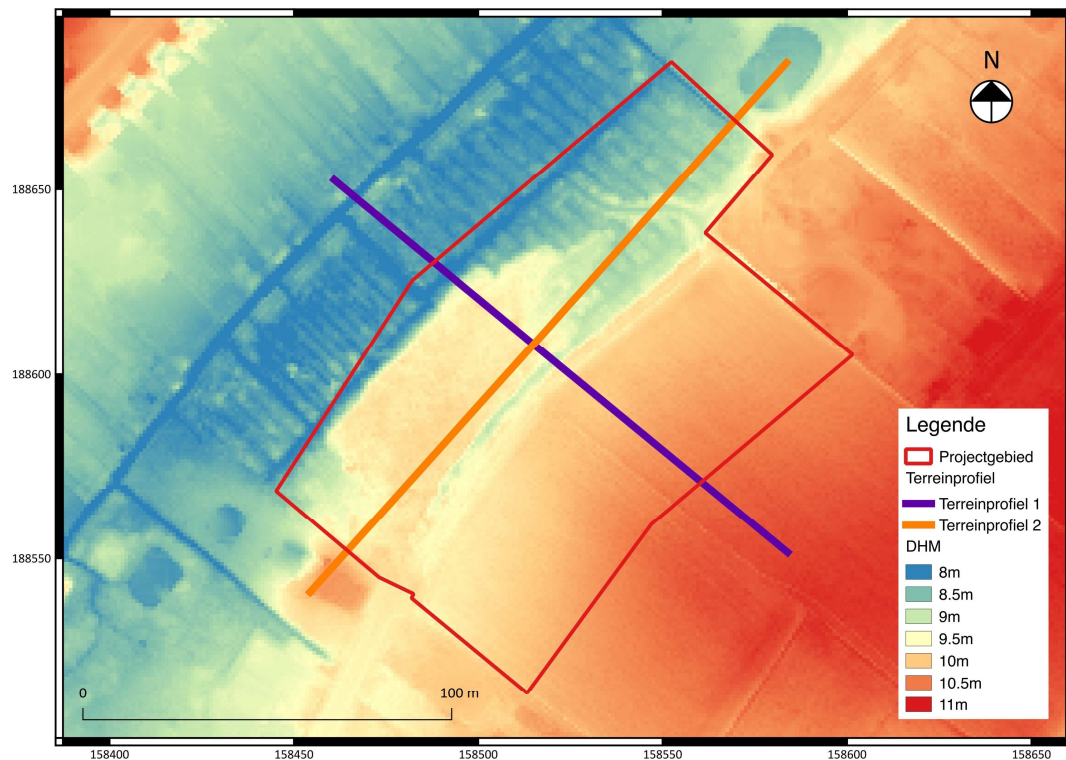

Fig. 1.10: Detailopname van DHMII (schaal 1/2500) met aanduiding van het projectgebied (bron: Geopunt Vlaanderen).

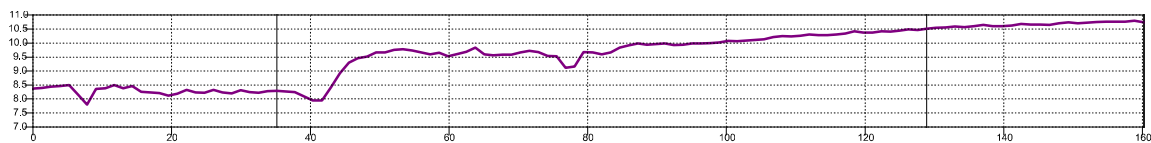

Fig. 1.11: Terreinprofiel 1 van zuidwest naar noordoost.

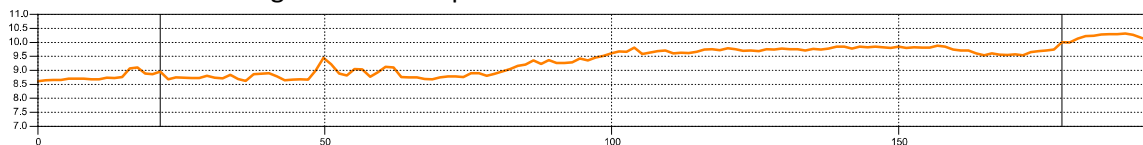

Fig. 1.12: Terreinprofiel 2 van noordoost naar zuidwest.

Het geologisch substraat van het onderzoeksgebied is opgebouwd uit afzettingen uit Formatie van Maldegem, Lid van Zomergem (MaZo) (3de jongste lid (3/7) van de formatie) (Laat Eoceen 41,2-37 miljoen). Deze formatie heeft als voornaamste lithologische kenmerk grijsblauwe klei. Het tertiair is binnen het projectgebied te situeren op 15 m diepte. Hieronder staan de verdere voor het projectgebied beschikbare gegevens opgesomd volgens www.dov.vlaanderen.be en www.geopunt.be.

- Volgens de **tertiair geologische kaart** (fig. 1.13) (www.dov.vlaanderen.be) is het voornaamste lithologische kenmerk van de het lid van Zomergem, grijsblauwe klei. Ten zuiden van het onderzoeksgebied gaat de ondergrond over in het lid van Onderdale (MaOn)

(Jongste lid (1/7) van de formatie) (Laat Eoceen 41,2-37 miljoen) dat gekenmerkt wordt door donkergrijs tot grijsgroen, pyrietconcreties, glauconiet- en glimmerhoudend, fijn zand. Ten noorden van het projectgebied bevinden zich sedimenten uit de Formatie van Zelzate, opgedeeld in het Lid van Bassevelde (ZzBa) (Oudste lid (3/3) van de formatie) (Laatste Eoceen – Vroeg Oligoceen 37-28,4 miljoen) bestaande uit donkergrijs fijn, silthoudend, glauconiet-tot glimmerhoudend zand en het Lid van Watervliet (ZzWa) (Middelste lid (2/3) van de formatie) (Laatste Eoceen – Vroeg Oligoceen 37-28,4 miljoen) bestaande uit donkergroene, zandhoudende klei.

- Op de **quartair geologische kaart** (fig. 1.14) (www.dov.vlaanderen.be) is het project aangeduid met code 3. Dit betekent het voorkomen van eolische afzettingen, bestaande uit zand of silt van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), mogelijk Vroeg-Holocene en/of hellingsafzettingen van het quartair, maar deze karteereenheid is mogelijk afwezig. Daaronder kunnen er zich ook nog fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) bevinden.
- De **geomorfologische kaart** is niet beschikbaar voor het projectgebied.
- Volgens de **bodemkaart** (fig. 1.15) is er binnen de begrenzing van het projectgebied sprake van deels natte zandleembodems zonder profiel (Lep) ten westen van de beek en matig droge lemige zandbodems met weinig duidelijke ijzer en/of humus B-horizont (Scfy) ten oosten van de beek. Lep-bodems zijn hydromorfe sterk gleyige grondwatergronden op zandleem en hebben roestverschijnselen vanaf 20 cm. Ze vertonen een reductiehorizont tussen 100 en 120 cm. Deze bodems zijn permanent natte gronden die vooral in lage depressies, beekvalleien (en riviervalleien) voorkomen. Bodems van het Scfy-type bevatten sedimenten die zwaarder of fijner worden in de diepte. De Podzolen Scf en Scg vertegenwoordigen matig droge gronden met wisselende dikte van de grijze of bruin-grijze humeuze bovengrond waarin geheel of gedeeltelijk het uitlogingshorizont verwerkt is. Bij Scf beginnen de roodachtige of bruinachtige roestvlekken tussen 60 en 90 cm diepte. Deze horizont vertoont een zwak ontwikkeld ijzer B-horizont, soms ook met alluviale humus aangereikt.
- Op de **bodemosiekaart** (fig. 1.16) die de potentiële bodemosie per perceel weergeeft, (www.geopunt.be) situeert het projectgebied zich in een zone met verwaarloosbare erosiegevoeligheid.
- Op de **bodembedekkingskaart** (fig. 1.17) (www.agiv.be) is te zien dat het projectgebied bedekt is met gras, akker en bomen.

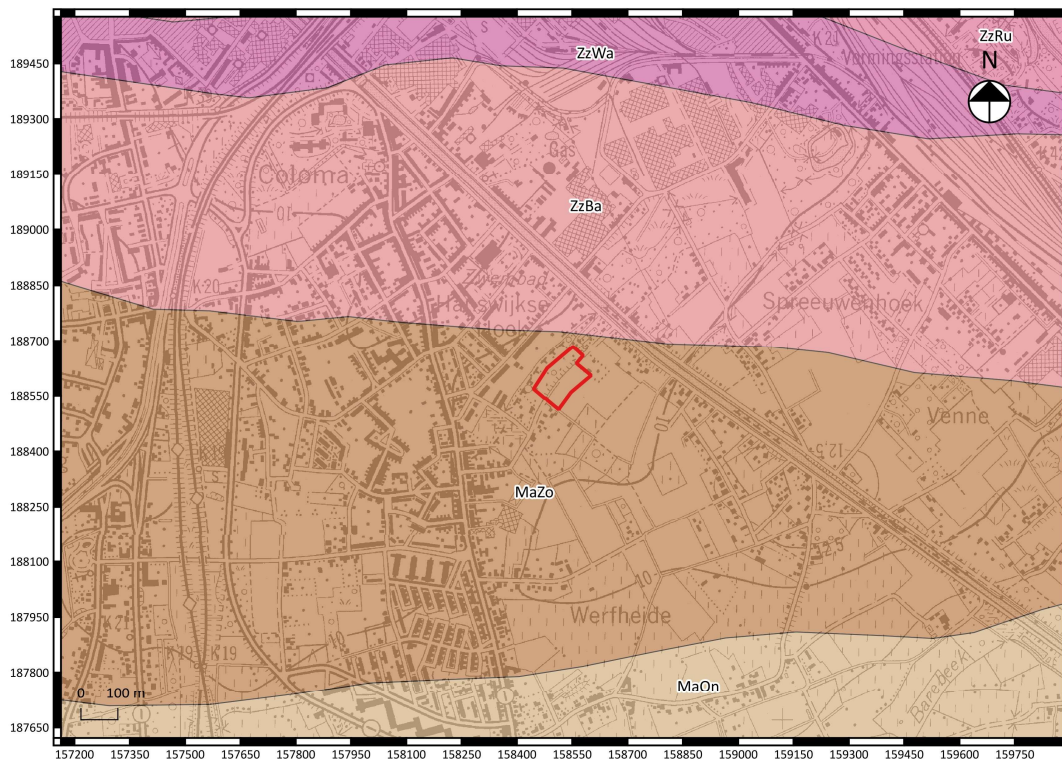

Fig. 1.13: Tertiair geologische kaart met aanduiding van het projectgebied (Bron: Geopunt Vlaanderen).

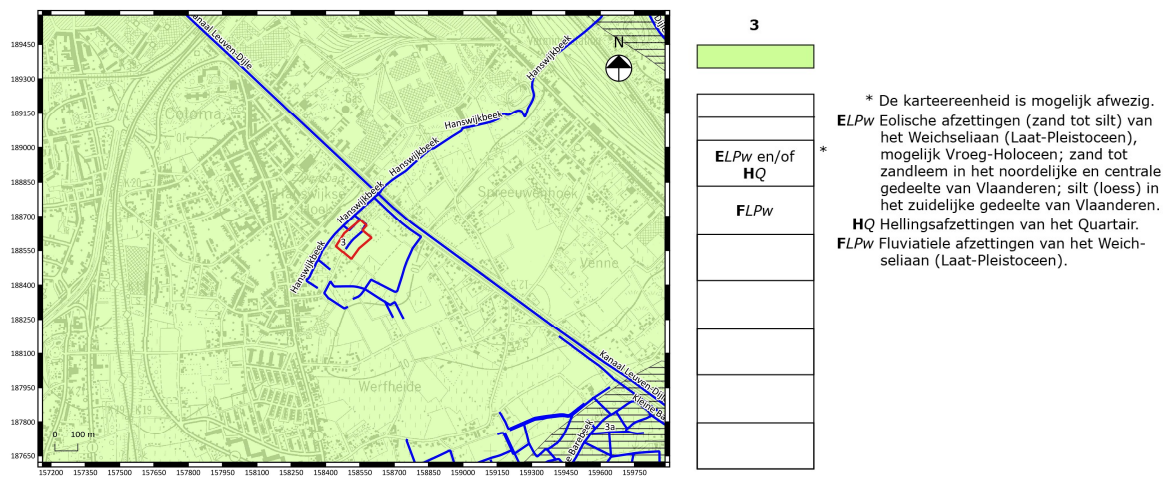

Fig. 1.14: De quartair geologische kaart met aanduiding van het projectgebied (bron: Geopunt Vlaanderen).

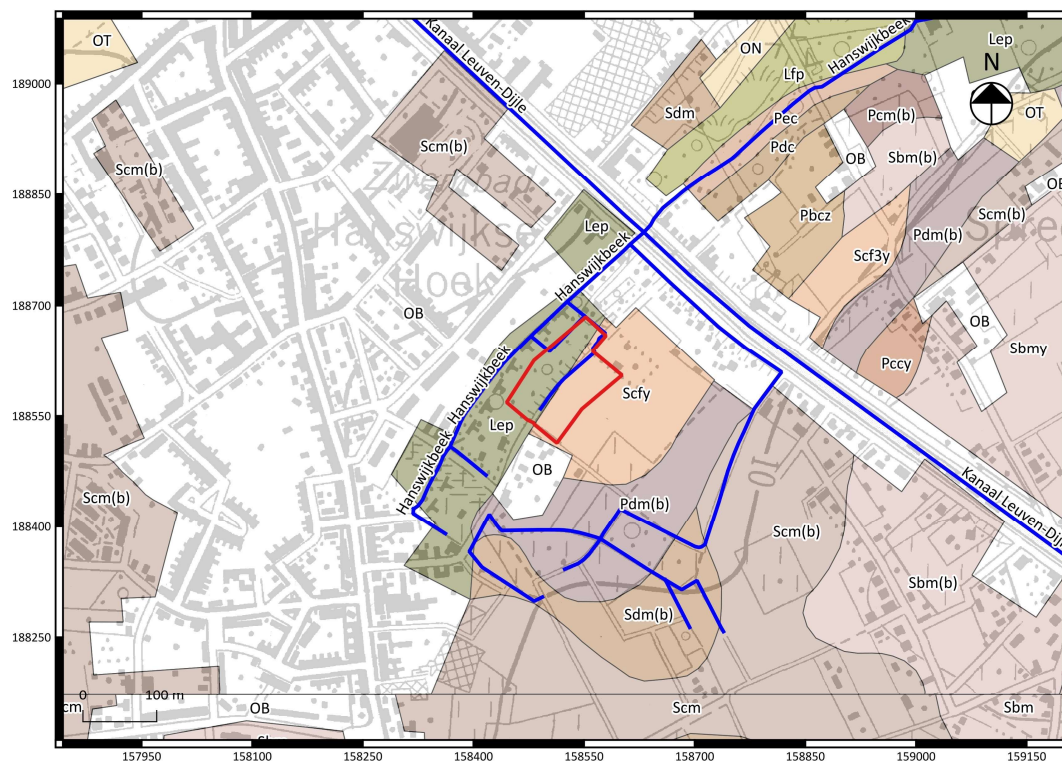

Fig. 1.15: Bodemkaart met aanduiding van het projectgebied (Bron: Geopunt Vlaanderen).

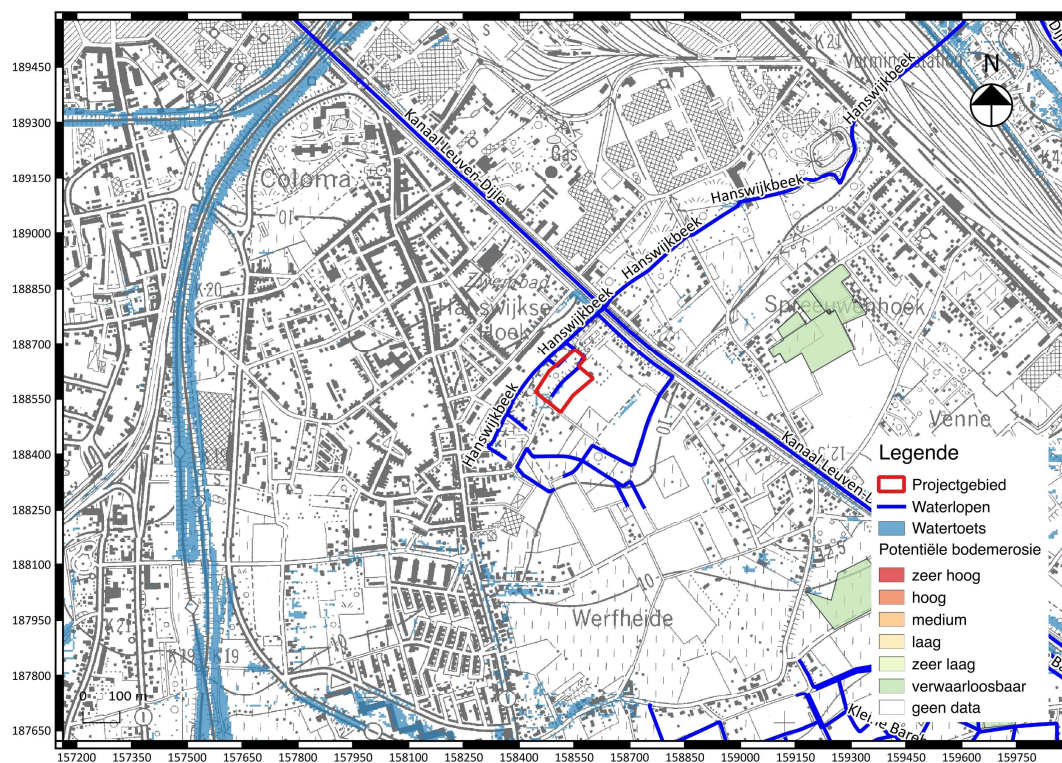

Fig. 1.16: Bodemerosiekaart met aanduiding van het projectgebied (Bron: Geopunt Vlaanderen).

Fig. 1.17: De bodembedekkingskaart met aanduiding van het projectgebied (www.agiv.be).

1.2.2 Historische beschrijving van het projectgebied

Hofstade maakte in de middeleeuwen deel uit van het gehucht Muizen in de heerlijkheid en het land van Mechelen. De oudste vermelding van Muizen als “*Musena*” dateert uit 1150 en verwijst wellicht naar moerassig gebied. Muizen is ontstaan op de zuidelijke oever van de Dijle aan de heirbaan Temse-Keulen via Tongeren (nu de Sint-Lambertislaan en Kerkenbos). De dorpskern van Muizen situeerde zich op een hoger gelegen gebied midden in het laagland omgeven door akker, bos- en heidegebied. Op het grondgebied van muizen werden diverse archeologische campagnes uitgevoerd die het bestaan staven “*van een belangrijke Gallo-Romeinse en vroeg-middeleeuwse site op deze plaats: een Romeinse villa, vermoedelijk een landelijk bedrijf, en een bijhorende waterput werden ontdekt in 1938-1939 op het "Wieleveld". Merovingische graven en bijgiften kwamen aan het licht bij grondwerken voor de aanleg van het vormingsstation in 1907 op het "Slagveld". In 1949 ontdekte professor Mertens, op de plaats van de gebombardeerde Sint-Lambertuskerk, sporen van een houten kerkje uit de 8ste of de 9de eeuw en een "Karolingisch" gebouw met centrale aanleg uit de 10de eeuw. Tijdens de missioneringsperiode ontstond hier waarschijnlijk een kleine parochie, een groep gelovigen die zich vestigde rondom een houten kapel. Een muntschat van omstreeks 884 (vermoedelijk verstoep uit vrees voor de Noormannen) werd reeds ontdekt in 1906 op het "Slagveld". Er zijn dus voldoende bewijzen voor de continuïteit in de bewoning sedert de Gallo-Romeinse periode.*”⁶ Muizen wordt vanaf 1795 een zelfstandige gemeente met als gehucht Hofstade met een

⁶ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/120415>

landelijk uitzicht met talrijke, ondertussen verdwenen, kasteeltjes of landhuizen (o.a. *Swyveghem*)⁷. De gemeente Hofstade werd pas vanaf 1870 zelfstandig met een bijgevolg vrij recent dorpscentrum⁸.

Op basis van de beschikbare geraadpleegde historische kaarten kan het landgebruik binnen het projectgebied gedocumenteerd worden. Op de Kabinetskaart van Ferraris (1771-1778; fig. 1.18 en fig. 1.19) is vast te stellen dat een deel van het projectgebied gekarteerd staat als akker omzoomd door hagen en een deel als grasland. In de omgeving staan nog een aantal sites met walgracht, zoals het “Vorschenbosch” of “De Motte” afgebeeld. Ten westen van het projectgebied loopt het kanaal Leuven-Mechelen. De aanleg van dit kanaal begon in 1750 maar het werd pas in gebruik genomen vanaf 1763). Het is één van de oudste kanalen in België. De 19de-eeuwse Atlas der Buurtwegen (1841; fig. 1.20), de kaart van Vandermaelen (1846-1854; fig. 1.21) en de kadasterkaart van Popp (1842-1879; fig. 1.22) tonen een gelijkaardig beeld. Het projectgebied is nog steeds onbebouwd. Op de Atlas der Buurtwegen is voor het eerst een duidelijke perceelsindeling in en rond het projectgebied waarneembaar. Het projectgebied bevindt zich deels op vier percelen. Op een topografische kaart uit 1996 (fig. 1.23) is de bebouwing in de omgeving van het projectgebied sterk toegenomen. Uit de beschikbare online te raadplegen luchtfoto's (1971; fig. 1.24, 2000; fig. 1.25 en 2012; fig. 1.26) is af te leiden dat het projectgebied onbebouwd blijft. Vanaf 1971 is aan de westelijke kant van het projectgebied een bos waar te nemen. Deze situatie blijft tot op heden onveranderd.

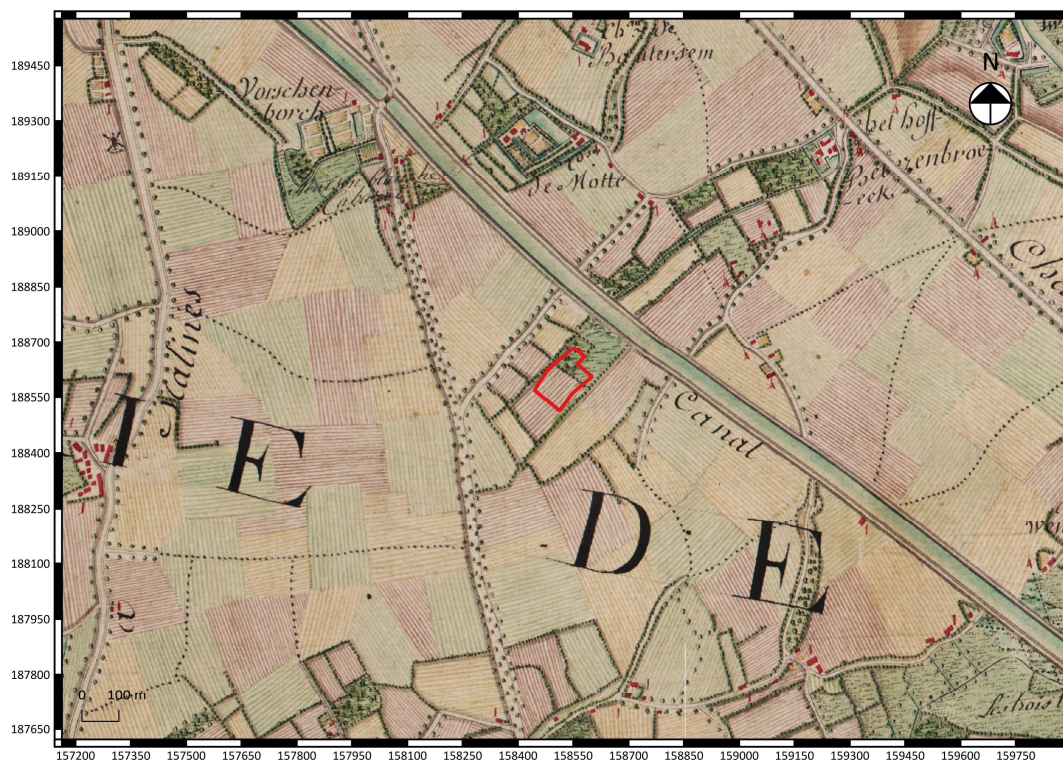

Fig. 1.18: De Ferrariskaart (1771-1778) met aanduiding van het projectgebied (bron:

⁷ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/120415>

⁸ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/121547>

www.geopunt.be.

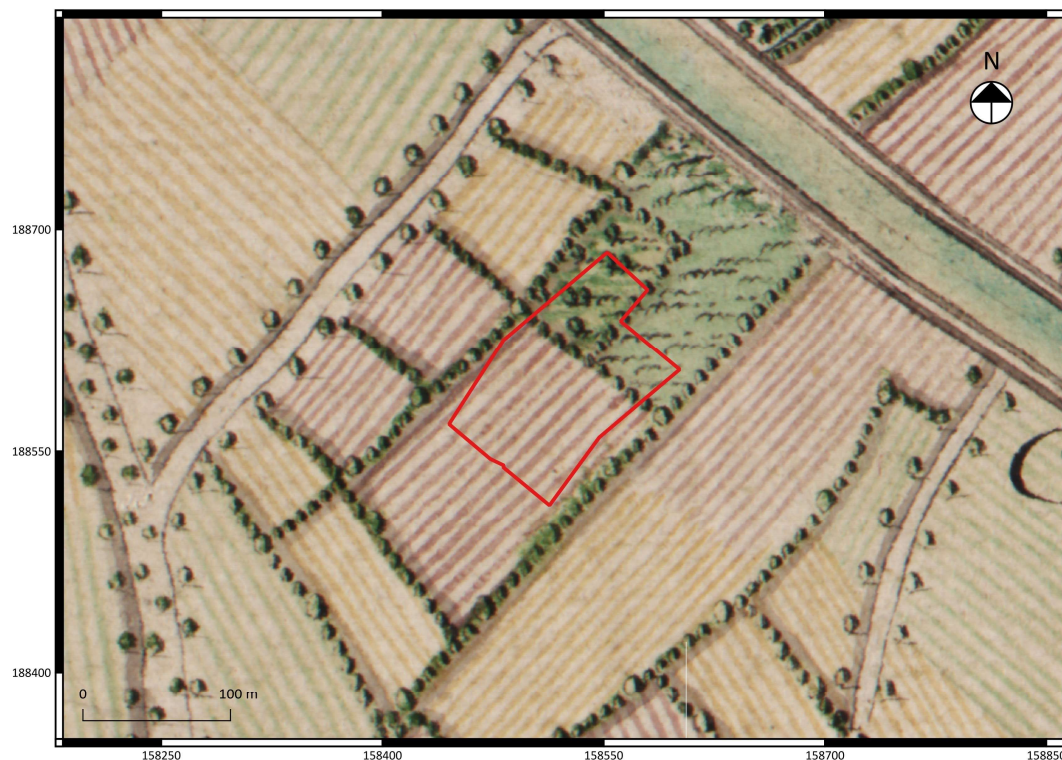

Fig. 1.19: Detail uit de Ferrariskaart met aanduiding van het projectgebied (bron: www.geopunt.be).

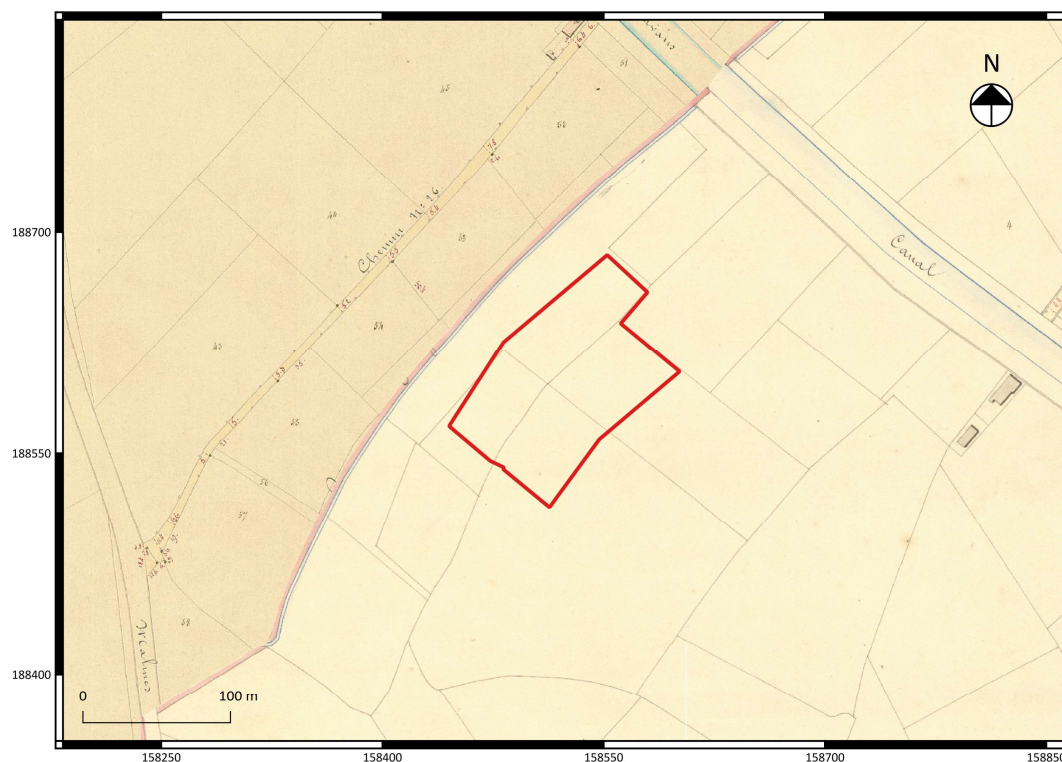

Fig. 1.20: De Atlas der Buurtwegen (ca. 1840) met aanduiding van het projectgebied (bron: www.geopunt.be).

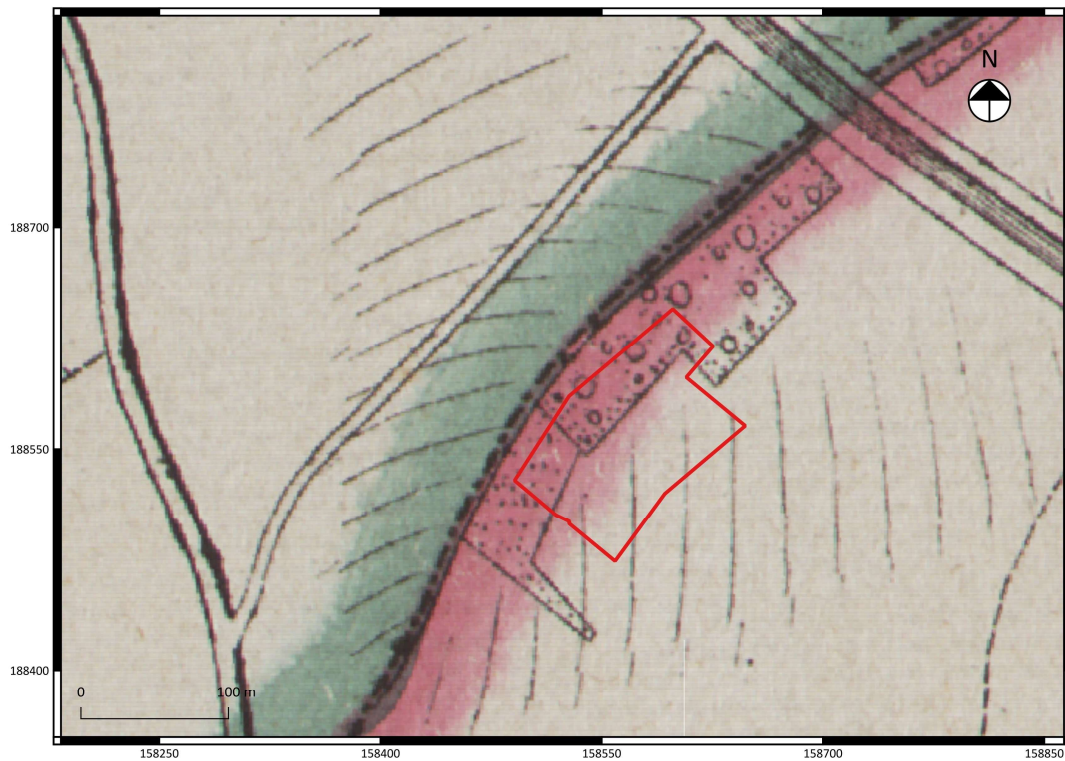

Fig. 1.21: De Vandermaelenkaart (1846-1854) met aanduiding van het projectgebied (www.geopunt.be)

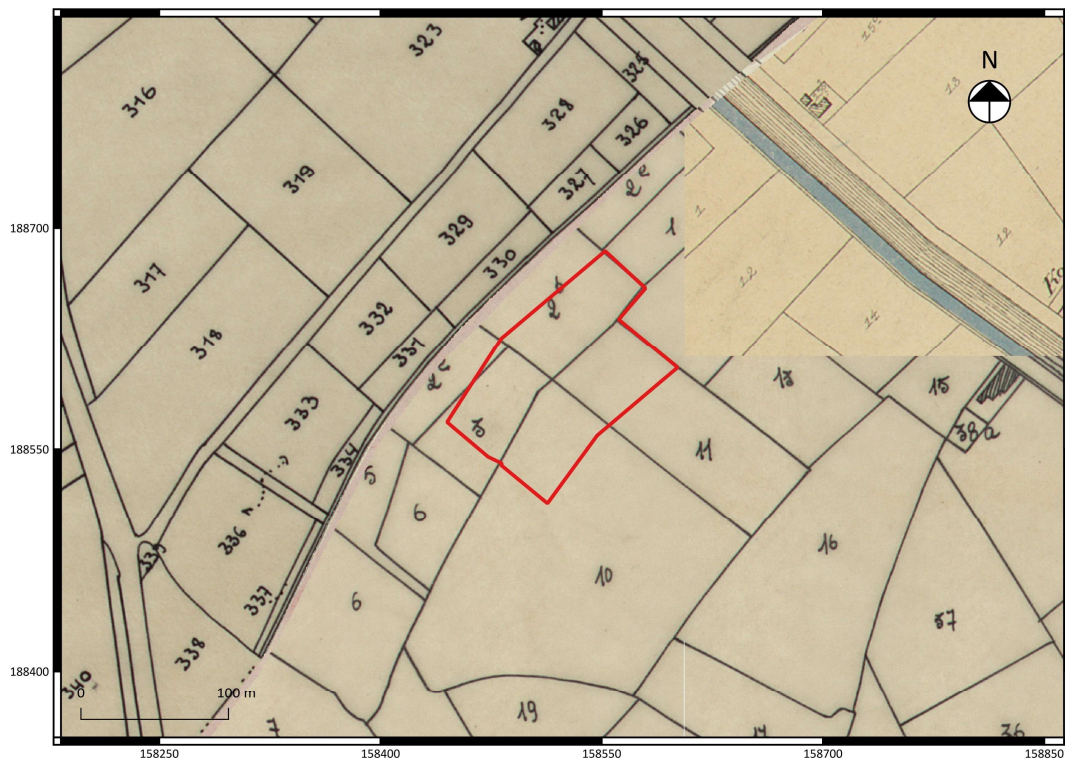

Fig. 1.22: De Popp-kaart (1842-1879) met aanduiding van het projectgebied (www.geopunt.be)

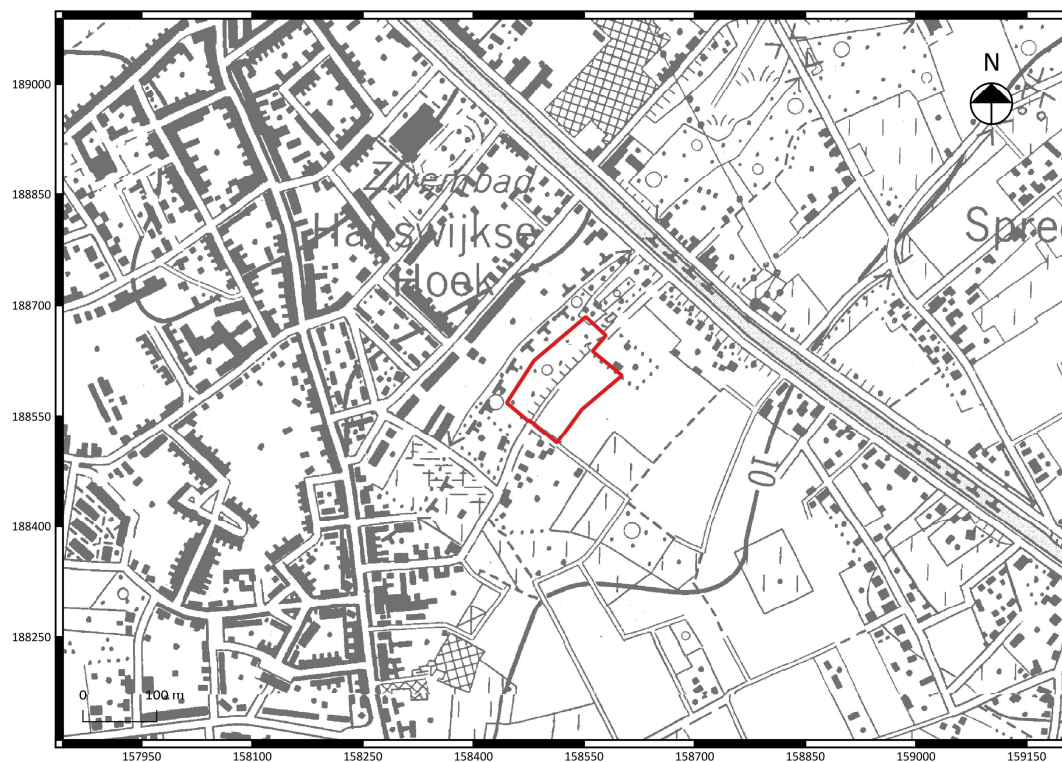

Fig. 1.23: Topografische kaart uit 1996 met aanduiding van het projectgebied (www.cartesius.be).

Fig. 1.24: Luchtfoto uit 1971 met aanduiding van het projectgebied⁹.

⁹ Onderliggende kaartlaag: © Geopunt (AGIV).

Fig. 1.25: Luchtfoto uit 2000 met aanduiding van het projectgebied¹⁰.

Fig. 1.26: Luchtfoto uit 2012 met aanduiding van het projectgebied¹¹.

¹⁰ Onderliggende kaartlaag: © Geopunt (AGIV).

1.2.3 Archeologisch kader van het projectgebied

In de databank van de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) zijn binnen een straal van 1 km rondom het projectgebied een aantal archeologische vindplaatsen en vondstmeldingen opgenomen (fig. 1.27):

Het projectgebied bevindt zich slechts een 200-tal meters verwijderd van het tracé van een vroegere Romeinse heirbaan. Op ca. 1 km ten noordwesten van het projectgebied werd aan de stationsomgeving te Mechelen een vooronderzoek (2010) uitgevoerd, gevolgd door een opgraving (2015), waarbij bronstijd kringgreppels en spoorweginfrastructuur uit de Nieuwste tijd werden aangetroffen (CAI160539). Rondom het projectgebied bevinden zich tevens ook meerdere indicaties uit de Nieuwe Tijd. Dit betreft voornamelijk indicatoren van 18de-eeuwse sites met walgracht zoals o.a. de hoeve de Mot (CAI2709), het hof van Betzenbroeck (CAI102710) en het hof van Swyveghem (CAI102711). Andere vindplaatsen uit de nieuwe tijd verwijzen naar een 18de-eeuwse molen (CAI103487) en de 17de-eeuwse walgrachtsite van Voschenborgh (CAI103382).

Ten oosten van het projectgebied bevinden zich meerdere CAI-polygonen van metaaldetectievondsten. Het betreft een vroegmiddeleeuwse bronzen schijffibulae (CAI207348), een middeleeuwse dubbelzijdige bronzen zegelstempel waar mogelijk "*Jan Van Der Wueren*" op staat (CAI207349), een 16de-eeuwse gouden ring (CAI207356), een zilveren Franse munt van Philippe IV Le Bel (1285-1314) en een fragment van een Romeinse knopfibulae (CAI210722).

Op een 600-tal meters ten westen van het projectgebied werd in 2015 door Studiebureau Archeologie bvba een vooronderzoek met ingreep in de bodem uitgevoerd (CAI209044). Het onderzoek leverde sporen en vondsten op uit het neolithicum, metaaltijden, Romeinse tijd, middeleeuwen en de Nieuwe Tijd. CAI-locatienummer 100037 verwijst naar een vondstenconcentratie van een 5-tal silexen waaronder een kernstuk vervaardigd uit Womersomkwartsiet aangetroffen tijdens een veldprospectie uit 2005.

Ten zuidwesten van het projectgebied bevinden zich tenslotte twee toevalsvondsten waarvan een Romeinse munt van Licinius (CAI150990) en twee ijzertijdurnes (CAI102292).

In de ruime omgeving van het projectgebied zijn een aantal onderzoeken uitgevoerd waarbij negatieve resultaten werden vastgesteld. Zo werden er in 2010 aan de stationsomgeving van Mechelen meerdere onderzoeken in de vorm van boringen en proefsleuven uitgevoerd waarbij enkel 19de en 20ste-eeuwse sporen aan het licht kwamen (2010/092, 2010/146 en 2010/262). In 2011 werd aan de hand van een bureaustudie gekoppeld aan een booronderzoek aangetoond dat het terrein ter hoogte van het onderzoek sterk verstoord is (2011/nvp/002). Bij twee onderzoeken uitgevoerd door Studiebureau Archeologie bvba in 2015 (2015/160 en 2015/452) werden een afwezigheid van sporen en recente sporen vastgesteld. Ook aan de Stenenmolenstraat (2013/388) werden bij een prospectie met ingreep in de bodem in 2013 geen archeologisch relevante sporen aangetroffen. In de ruime

¹¹ Onderliggende kaartlaag: © Geopunt (AGIV).

omgeving van het projectgebied zijn verder geen zones aanwezig waar geen archeologische relictten meer worden verwacht en geen beschermde archeologische sites.

De topografische kaart met weergave van polygonen van landschappen en parken, beschermde stads- en dorpsgezichten, landschappen en monumenten volgens de inventarissen van Onroerend Erfgoed (fig. 1.28) toont binnen een straal van 1 km van het projectgebied verschillende culturele/landschappelijke waarden.

In de ruime omgeving van het projectgebied bevinden zich bouwkundige relictten die behoren tot de tuinwijk met 76 woningen in 1922-1924 gebouwd in opdracht van de Mechelse Goedkope Woning door architect Henri Mardulyn als een van de eerste realisaties van de bouwmaatschappij en de tuinwijk "De Vrije Woonst" die oorspronkelijk 252 eengezinswoningen telde, en in 1922 werd ontworpen door de Brusselse architect Alfred Minner. De rest van de relictten betreft individuele woningen uit de 19de en 20ste eeuw.

De ruime omgeving van het projectgebied bevat bovendien ook de volgende beschermde monumenten:

ID6164042: fabriekshal meubelfabriek Van Craen

ID6163759: Sint-Jozef-Colomakerk uit 1913

ID6163864: de voormalige afspanning "Belgrado" uit de 18de/19de eeuw

ID6163866: oude delen v/h Arsenaal (NMBS), schrijnwerkerij-schilderswerkhuis, herstellingswerkplaats(locomotieven-tenders), voormalige houtzagerij, laboratorium fuelloods en watertoren.

Polygoon R12005 betreft de zone van de Dijlevallei stroomafwaarts naar Leuven zoals geïnventariseerd op de Landschapsatlas Onroerend Erfgoed.

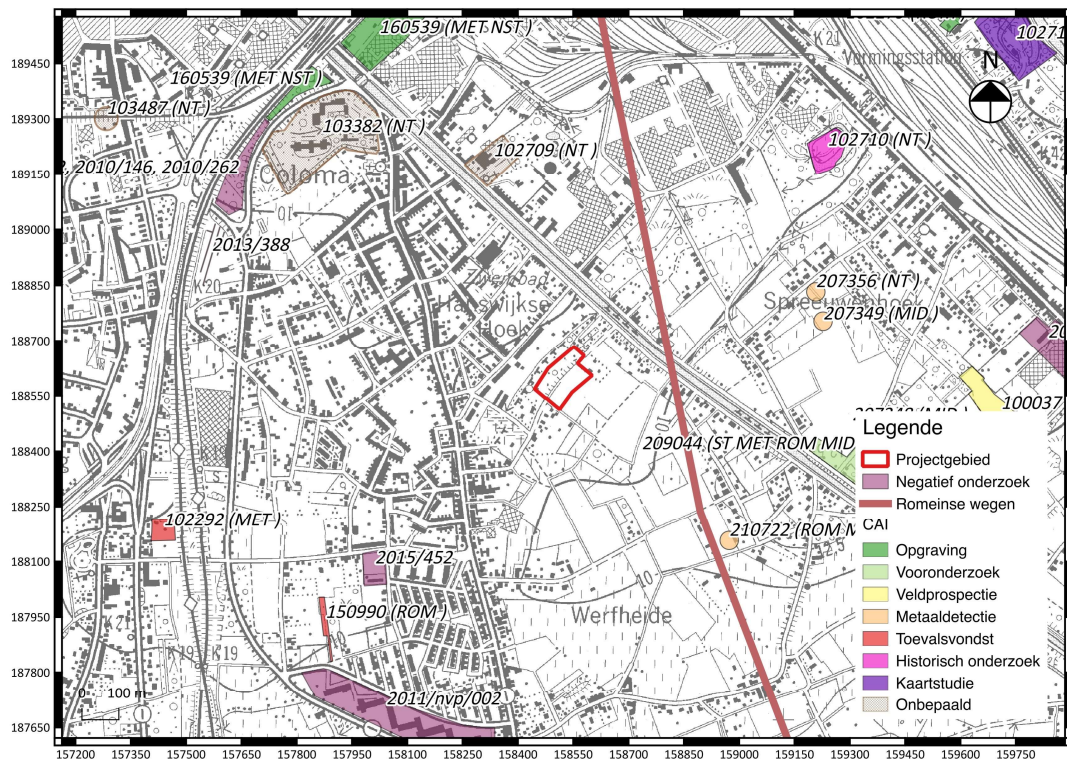

Fig. 1.27: Uittreksel uit de CAI met situering van het projectgebied¹².

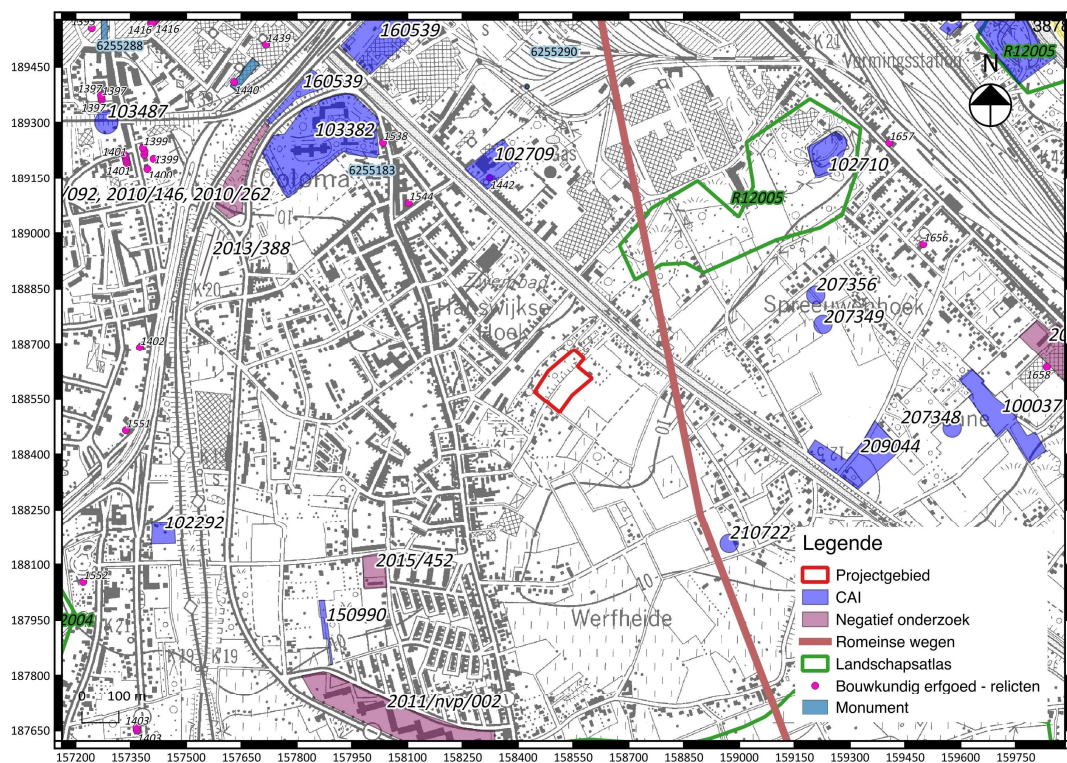

Fig. 1.28: Synthesekaart van culturele waarden met situering van het projectgebied¹³.

¹² www.agiv.be

¹³ www.agiv.be

1.2.4 Datering en interpretatie van het onderzochte gebied

Op basis van de verzamelde aardkundige en historische gegevens kan worden geconcludeerd dat het onderzoeksterrein interessante en relevante archeologische waarden kan bevatten. Historische kaarten uit de 18de en 19de eeuw geven het projectgebied als een landelijke zone aan. Het terrein blijft tot op heden onbebouwd waardoor er geen structurele bodemverstoring heeft plaatsgevonden. Bovendien lijkt de omgeving in het verleden een interessante plaats te zijn geweest voor bewoning en menselijke activiteiten. Het terrein bevindt zich op een laagplateau omklemd door de valleien van de Zenne en de Barebeek. Hogere en drogere zones in het landschap, nabij een waterloop, werden in het verleden gezien als gunstige locaties voor de inplanting van een tijdelijke nederzetting. Dat de omgeving interessant werd geacht voor menselijke activiteiten, wordt gestaafd door het aantreffen van vondsten uit verschillende periodes - gaande van de steentijd tot en met de Nieuwe tijd - binnen een straal van 1 km rondom het projectgebied. Muizen, waar Hofstade lange tijd deel van uitmaakte, kent bovendien vermoedelijk een oorsprong vanaf de Gallo-Romeinse periode.

Besluitend kan gesteld worden dat de aan - of afwezigheid van een site binnen het projectgebied aan de hand van het bureauonderzoek niet uitgesloten kan worden. Het onderzoeksgebied bevat potentieel voor het aantreffen van (pre)historische vindplaatsen uit alle mogelijke periode vanaf de steentijd tot WOII, dit in de vorm van artemfactenconcentraties en/of bodemsporen. Verder onderzoek is noodzakelijk om concretere informatie in te winnen over de al dan niet aanwezigheid van een archeologische site binnen de contouren van het projectgebied.

1.2.5 Synthese

Op basis van de resultaten van het uitgevoerde bureauonderzoek werd duidelijk dat er archeologisch relevante waarden uit alle mogelijke perioden vanaf de steentijd tot en met de Tweede Wereldoorlog kunnen worden verwacht binnen de contouren van het projectgebied. Zowel de goede landschappelijke positie als het archeologisch bestand wijzen op een omgeving die in het verleden interessant werd geacht voor bewoning en menselijke activiteiten. Het terrein is de laatste eeuwen bovendien nooit bebouwd geweest waardoor er geen structurele bodemverstoring heeft plaatsgevonden.

De initiatiefnemer plant een verkaveling voor de bouw van 19 woningen. De verstoringsdiepte van de woningen is niet gekend, maar in regel wordt de vorstvrije funderingsdiepte van woonhuizen vastgelegd op 80 cm onder het maaiveld. De huizen kunnen overigens worden onderkelderde. Het volledige areaal van de verkaveling dient dus te worden beschouwd als een zone waar het bodemarchief wordt bedreigd door (diepe) graafwerkzaamheden. Verder onderzoek is noodzakelijk om concretere informatie in te winnen over de al dan niet aanwezigheid van een archeologische site binnen de contouren van het projectgebied.

1.2.6 Samenvatting voor een gespecialiseerd publiek

Op basis van de resultaten van het uitgevoerde bureauonderzoek werd duidelijk dat er archeologisch relevante waarden uit alle mogelijke perioden vanaf de steentijd tot en met de Tweede Wereldoorlog kunnen worden verwacht binnen de contouren van het projectgebied. Het terrein is de laatste eeuwen nooit bebouwd geweest. De inrichting van de bouwloten zal zorgen voor een verstoring van de bodem en de hiermee geassocieerde archeologische waarden. Verder onderzoek is noodzakelijk om concretere informatie in te winnen over de al dan niet aanwezigheid van een archeologische site binnen de contouren van het projectgebied.

1.2.7 Samenvatting voor een niet-gespecialiseerd publiek

Op basis van de resultaten van het uitgevoerde bureauonderzoek werd duidelijk dat er archeologisch relevante waarden uit alle mogelijke perioden vanaf de steentijd tot en met de Tweede Wereldoorlog kunnen worden verwacht binnen de contouren van het projectgebied. Het terrein is de laatste eeuwen nooit bebouwd geweest. De inrichting van de bouwloten zal zorgen voor een verstoring van de bodem en de hiermee geassocieerde archeologische waarden. Verder onderzoek is noodzakelijk om concretere informatie in te winnen over de al dan niet aanwezigheid van een archeologische site binnen de contouren van het projectgebied.

Bibliografie

Literatuur:

Baeyens L. 1975: *Bodemkaart van België; verklarende tekst bij het kaartblad Zemst 73E*, Gent.

Websites (geraadpleegd op 24-01-2017)

<https://cai.onroenderfgoed.be>

<https://geo.onroenderfgoed.be>

<https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/120415>

<https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/121547>

www.cartesius.be

www.dov.vlaanderen.be

www.geopunt.be

www.kbr.be

<https://www.google.be/maps>

